

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
«ПРОСЕМІНАР З ТРАНСПОРТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
І ЛОГІСТИКИ»
(для бакалаврів)**

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2018

Підготовлено доцентом кафедри менеджменту та адміністрування
Л. О. Лопатенко

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту та адміністрування
(протокол № 9 від 28.04.17)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту менеджменту,
економіки і фінансів (протокол № 2 від 03.05.17)

Лопатенко Л. О. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Просемінар з транспортного менеджменту і логістики” (для бакалаврів). – Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. – 45 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Просемінар з транспортного менеджменту і логістики”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2018

© ДП «Видавничий дім
«Персонал»,
2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Нова за ступенем структура вищої освіти передбачає підготовку кваліфікованих кадрів. Кінцевою метою фахової підготовки є набуття необхідних знань та захист дипломної роботи, яка за характером, методами, технологією написання і результатами має відповідати принципам науковості, тобто бути науковим дослідженням.

Навчальна програма з дисципліни “Просемінар з транспортного менеджменту і логістики” дає студентам уявлення про наукові підходи щодо підготовки, написання та захисту дипломної роботи.

Мета дисципліни “Просемінар з транспортного менеджменту і логістики” – забезпечити студентів методологічним і методичним інструментарієм для написання дипломної роботи, сприяти втіленню дослідницьких та інноваційних підходів, методів, технологій в управління сучасними організаціями та підприємствами.

Основними завданнями є:

- ознайомити з основними поняттями і принципами наукового дослідження;
- навчити оцінювати науковий потенціал певного наукового дослідження та самостійно здійснювати його етапи на практиці;
- формування уявлення про особливості стилю наукового викладу та основні форми наукових праць;
- оволодіння навичками оформлення наукових досліджень у вигляді рефератів, анотацій, тез, наукових статей, наукових доповідей;
- знайомлення з правилами цитування, бібліографічних посилань;
- оволодіння навичками відбору та аналізу наукових джерел;
- формулювання мети, завдань та актуальності наукового дослідження;
- правильний вибір і використання наукових методів дослідження;
- наукове обґрунтування результатів дослідження.

Рекомендації для самостійної роботи з дисципліни “Просемінар з транспортного менеджменту і логістики” розроблені для студентів, які навчаються за спеціальністю «Транспортний менеджмент і логістика».

Головною метою самостійної роботи є активізація систематичної роботи студентів, індивідуалізація навчання, підвищення якості засвоєння навчальної дисципліни.

Рекомендації для самостійної роботи розроблені для студентів денної та заочної форм навчання та поєднують у собі робочу програму курсу, завдання та рекомендації до виконання самостійної роботи.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«ПРОСЕМІНАР З ТРАНСПОРТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ І ЛОГІСТИКИ»

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1 2 3 4 5	Змістовий модуль I. Методологічні засади наукового дослідження Наука як специфічна сфера людської діяльності Організація науково-дослідної роботи студентів Основні положення наукової методології Загальні методи наукових досліджень Спеціальні методи наукових досліджень
6 7 8 9 10	Змістовий модуль II. Організація наукових досліджень у сфері транспортного менеджменту і логістики Методика виконання аналізу у сфері управління транспортним підприємством Інформаційна база наукових досліджень Організація наукового дослідження Систематизація, оформлення та апробація результатів наукового дослідження Впровадження результатів наукових досліджень та їх ефективність

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
«ПРОСЕМІНАР З ТРАНСПОРТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ І ЛОГІСТИКИ»

I. Успішність підготовки до практичних занять і складання заліку значною мірою залежить від організації самостійної роботи. Ґрунтовне засвоєння програмного матеріалу потребує опрацювання кількох літературних джерел, наведених у списку рекомендованої літератури. Для здійснення самостійної роботи студентам рекомендується ознайомитись з нормативно-правовою базою та навчально-методичною літературою, перелік якої наведено у списку рекомендованої літератури, а також публікаціями періодичних видань.

Рекомендовану літературу необхідно вивчати систематично, згідно із списком і в такій послідовності:

- а) ознайомитись за навчальною програмою із змістом кожної теми;
- б) засвоїти навчальний матеріал, що відноситься до конкретної теми;
- в) дати відповідь на питання для самостійної роботи студентів з кожної теми;
- г) дати відповідь на контрольні питання до відповідної теми;
- д) виписати всі незрозумілі питання для розгляду їх на консультації.

II. За кожною з тем курсу “Просемінар з транспортного менеджменту і логістики” студент повинен виконати наступні завдання:

Змістовий модуль I. Методологічні засади наукового дослідження

Тема 1. Наука як специфічна сфера людської діяльності

Теми рефератів

1. Організація науково-дослідної діяльності в Україні.
2. Міжнародна науково-технічна співпраця України.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Що таке наука, яким є її предмет?
2. Схарактеризуйте головну функцію науки.
3. Назвіть три групи галузей знань, які виділяють при класифікації наук.
4. У чому полягають особливості фундаментальних і прикладних наук?
5. Якими основними показниками характеризується розвиток науково-технічного потенціалу?
6. Дайте інтерпретацію картосхеми міжрегіонального розподілу наукових організацій в Україні.
7. Зробіть аналіз обсягу та динаміки витрат на науку – сукупних і в розрахунку на одного дослідника.
8. Хто належить до категорії наукових і науково-педагогічних працівників?
9. Охарактеризуйте динаміку зростання наукових і науково-педагогічних працівників у 90-х роках ХХ ст.

10. Реалізація яких заходів забезпечить організаційно-функціональну трансформацію науково-технічного потенціалу України?
11. Розкрийте економічну сутність та механізм дії науково-технічних зон.
12. Схарактеризуйте основні напрями і форми міжнародної науково-технічної співпраці України.
13. Дайте характеристику організації та управління наукою в Україні.
14. Як організована підготовка кадрів в Україні?
15. Приведіть освітньо-кваліфікаційні рівні підготовки наукових кадрів в Україні.
16. Як ведеться підготовка наукових кадрів через магістратуру, аспірантуру і докторантуру в Україні?

Література [1–4; 7–10; 12–14; 21; 25; 32; 34; 37–39; 41]

Тема 2. Організація науково-дослідної роботи студентів

Теми рефератів

1. Організація наукової роботи студентів.
2. Конкурс наукових студентських робіт.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Який зміст і послідовність виконання науково-дослідних робіт студентами (НДРС)?
2. Розкрийте організацію, планування і контроль роботи аспіранта.
3. Застосування результатів виконаних науково-дослідних робіт студентами, магістрами і аспірантами у навчальному процесі.

Література [1–4; 7–10; 12–14; 21; 25; 32; 34; 37–39; 41]

Тема 3. Основні положення наукової методології

Теми рефератів

1. Місце теорії в наукових дослідженнях.
2. Методологія і методи наукового пізнання.
3. Основні принципи методологічного знання.
4. Діалектичний підхід в економічних дослідженнях.
5. Загальнонаукові та емпіричні методи дослідження.
6. Методи соціального прогнозування.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Як Ви розумієте процес наукового дослідження та його об'єкти?
2. У чому зміст дослідження за методом “чорної скриньки”?
3. Дайте визначення поняття “фактора” та його вплив на досліджуваний об'єкт.
4. Яке призначення і зміст класифікації об'єктів дослідження?
5. Схарактеризуйте сутність теорії та основні підходи до її визначення.

6. Назвіть етапи розробки теорії.
7. Яке значення має гіпотеза у процесі наукового дослідження?
8. Розкрийте відмінності загальної та часткової методології.
9. Якими є принципи діалектико-матеріалістичного світогляду? Розкрийте підґрунтя методології.
10. Розкрийте зміст загальнонаукових методів дослідження та їх призначення.
11. Висвітліть класифікацію конкретно-наукових (емпіричних) методів дослідження та їх методичні прийоми.

Література [18; 25; 29; 32; 33; 54; 55; 58; 59]

Тема 4. Загальні методи наукових досліджень

Теми рефератів

1. Логічні закони та правила.
2. Гіпотези у методології наукових досліджень.
3. Докази у наукових дослідженнях.
4. Правила аргументації.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте три великі групи методів наукового пізнання.
2. Назвіть базові закони логіки.
3. Дайте класифікаційну характеристику умовиводів, що використовуються у наукових дослідженнях.
4. Яке призначення гіпотез у наукових дослідженнях економіки?
5. Дайте характеристику процесу висунення (обґрунтування), формування і доведення гіпотез у науковому дослідженні економічних явищ, ситуацій.
6. Розкрийте сутність та основні правила аргументації.

Література [18–21; 24–27; 29–33; 42; 43; 49; 54; 55; 58–61; 64]

Тема 5. Спеціальні методи наукових досліджень

Питання і завдання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність методики та робочої методики досліджень?
2. Схарактеризуйте методи спостереження та збору даних.
3. Розкрийте сутність вибіркового спостереження та методи формування вибіркової сукупності.
4. Для чого застосовують методи групування?
5. Опишіть сутність табличного методу, дайте класифікацію таблиць.
6. Які графічні методи найбільш широко використовуються в економічних дослідженнях?
7. Які завдання вирішують за допомогою методів економічного аналізу?
8. Назвіть спеціальні методи економічного аналізу.
9. Розкрийте сутність методу порівняння та основні види порівнянь.

10. Схарактеризуйте методи розрахунку відносних та середніх величин.
11. У чому полягає сутність та основне призначення балансового методу?
12. Розкрийте сутність та призначення індексного методу.
13. Які методи використовуються для визначення тенденцій та показників динаміки?
14. Схарактеризуйте методичні підходи до визначення показників варіації.
15. Назвіть особливості методу функціонально-вартісного аналізу.
16. Схарактеризуйте послідовність (етапність) проведення функціонально-вартісного аналізу.
17. У чому полягає сутність методів кореляційного аналізу?
18. Схарактеризуйте метод порівняння паралельних рядів у дослідженні кореляційної залежності.
19. Опишіть сутність прогнозування та методи його здійснення.
20. Розкрийте основні принципи та функції економічного прогнозування.
21. Назвіть найбільш широко застосовувані методи прогнозування.
22. Роз'ясніть сутність моделювання та класифікаційні ознаки моделей.
23. Якими є принципи використання програмно-цільового методу?
24. Схарактеризуйте послідовність дій дослідника при розробці цільової комплексної програми.
25. У чому полягають особливості використання евристичних методів у наукових дослідженнях?

Література [18–21; 24–27; 29–33; 42; 43; 49; 54; 55; 58–61; 64]

Змістовий модуль II. Організація наукових досліджень у сфері транспортного менеджменту і логістики

Тема 6. Методика виконання аналізу у сфері управління транспортним підприємством

Теми рефератів

1. Управління процесами праці.
2. Прийняття управлінських рішень.
3. Організація проведення ділових нарад і переговорів.
4. Управління конфліктами в організації.

Індивідуальне завдання 1

Розробити посадову інструкцію для керівника структурного підрозділу підприємства, що здійснює транспортні перевезення та надає логістичні послуги. Завдання має виконуватися на прикладі підприємства або організації, що вибране студентом для аналізу.

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання 1

Закріплені за структурним підрозділом завдання та функції мають виконуватись якісно й своєчасно, тому їх насамперед потрібно персоніфікувати, тобто розподілити між конкретними виконавцями. Такий розподіл здійснюється відповідно до трудомісткості виконання кожної окремої функції та доцільності взаємозамінювання працівників підрозділу.

Закріплення за посадовою особою службових обов'язків документально оформляється у вигляді посадової інструкції.

Посадова інструкція – це організаційно-правовий документ, що регламентує діяльність посадової особи. Оскільки стандартної форми посадової інструкції не існує, кожна організація розробляє власну або використовує чийсь досвід.

На наш погляд, однією з кращих є така структура посадової інструкції для професіоналів.

1. Загальні положення.
2. Завдання та обов'язки.
3. Права.
4. Відповідальність.
5. Повинен знати.
6. Кваліфікаційні вимоги.
7. Взаємовідносини (зв'язки) за посадою.

У правому куті першої сторінки посадової інструкції міститься слово “Затверджено”, підпис керівника про її затвердження, зазначають посаду, ініціали та прізвище керівника, а також дату затвердження.

У заголовку посадової інструкції наводиться повна назва посади в давальному відмінку (має відповідати професійній назві роботи, передбаченій Класифікатором професій ДК 003-2005) та повна назва структурного підрозділу.

У розділі “Загальні положення” посадової інструкції містяться основні дані про посаду, сферу діяльності працівника, найменування підрозділу, де працює працівник, порядок, призначення на посаду і припинення виконання посадових обов'язків, безпосередню підпорядкованість, кваліфікаційні вимоги до працівника (рівень освітньої підготовки, рівень кваліфікації, фах, потрібний стаж роботи за фахом, інші вимоги), наявність підлеглих, перелік основних законодавчих актів, інших матеріалів, якими керується в роботі працівник, порядок заміщення інших працівників на період їхньої тимчасової відсутності (відпустки, хвороба, інші поважні причини), а також хто заміщує його.

Розділ “Завдання та обов'язки” характеризує зміст діяльності працівника. Визначається самостійна ділянка роботи відповідно до Положення про підрозділ. Ділянка роботи може визначатися шляхом виділення групи питань з відповідних напрямів управління, або закріплення за працівником переліку об'єктів управління. визначається перелік видів робіт, з яких складаються функції, що виконуються. Під час установалення видів робіт слід визначити їх за організаційно-юридичними ознаками (керує, затверджує, здійснює, організовує, розглядає, контролює, бере участь, готує тощо).

Завдання та обов'язки працівника мають відповідати завданням і функціям підрозділу та вимогам кваліфікаційної характеристики відповідної посади.

У розділі *“Права”* визначаються та наводяться делеговані працівникові повноваження, за допомогою яких він має забезпечувати в процесі своєї діяльності виконання покладених на нього завдань і обов'язків. Наприклад, вносити пропозиції з відповідних питань, ухвалювати певні рішення, узгоджувати проекти документів, брати участь у нарадах, отримувати потрібну для виконання своїх завдань інформацію від відповідних підрозділів тощо.

Розділ *“Відповідальність”* містить показники оцінки роботи працівника та межі його особистої відповідальності за результати діяльності і виконання робіт. Показниками оцінки роботи є якість та своєчасність виконання посадових завдань і обов'язків. Наприклад, зазначається, що працівник несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання посадових завдань і обов'язків, порушення правил внутрішнього трудового розпорядку, правил з охорони праці тощо.

У розділі *“Повинен знати”* містяться вимоги до спеціальних знань, а також знань законодавчих актів та нормативних документів, потрібних для виконання посадових обов'язків.

Посадову інструкцію може бути доповнено розділами *“Кваліфікаційні вимоги”* та *“Взаємовідносини (зв'язки) за посадою”*.

Розділ *“Кваліфікаційні вимоги”* містить норми, що стосуються освіти, освітньо-кваліфікаційних рівнів та досвіду, достатніх для повного і якісного виконання робіт за посадою.

У розділі *“Взаємовідносини (зв'язки) за посадою”* визначається коло основних взаємозв'язків працівника з працівниками свого та інших структурних підрозділів, а також зі сторонніми підприємствами, організаціями, установами, з якими працівник має службові взаємовідносини, порядок погодження і затвердження відповідних документів.

Посадову інструкцію розробляє керівник структурного підрозділу, а затверджує її перший керівник організації або один з його заступників.

Якщо в структурному підрозділі є декілька однакових за назвою посад, то їхні завдання й обов'язки, права й відповідальність, взаємовідносини слід чітко розмежувати, а це означає, що посадова інструкція завжди має бути не типовою, а персоніфікованою.

Посадові обов'язки працівників можуть частково регламентуватись контрактом, трудовою угодою, відомчими інструкціями й правилами, планами та графіками виконання робіт, терміновими позаплановими завданнями керівництва організації.

Посадові інструкції затверджуються, як правило, для професіоналів, фахівців і технічних службовців, рідше – для керівників структурних підрозділів.

Посадові обов'язки робітників регламентуються робочими інструкціями, змінними завданнями, правилами експлуатації устаткування та техніки безпеки, технологічними картами, інструктивними настановами майстра або технолога.

Індивідуальне завдання 2

Розробити положення про структурний підрозділ (відділ, департамент) підприємства, що здійснює транспортні перевезення та надає логістичні послуги. Завдання має виконуватися на прикладі підприємства або організації, що вибране студентом для аналізу.

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання 2

Структурний підрозділ організації – це спеціально створений орган управління з чітко окресленими завданнями, функціями, правами та відповідальністю за конкретну ділянку роботи.

У практиці діяльності різних організацій найчастіше зустрічаються такі види структурних підрозділів:

- департаменти;
- управління;
- служби;
- відділи;
- відділення;
- цехи;
- бюро;
- сектори;
- лабораторії;
- дільниці.

Необхідність створення у структурі організацій певних підрозділів залежить від багатьох чинників, головними серед яких є особливості та масштаби діяльності, фінансові можливості, наявність кваліфікованих кадрів, ефективність управління тощо.

Діяльність трудових колективів, формально об'єднаних у структурні підрозділи, регламентується положеннями про структурні підрозділи.

Положення про структурний підрозділ – це організаційно-правовий документ, який регламентує діяльність конкретної структурної одиниці у складі організації. Форма та структура цього документа не стандартизовані, тому в практиці управління організаціями можуть зустрічатись положення, що структурою суттєво відрізняються одне від одного.

Домінують два підходи щодо структури та змісту положення про структурний підрозділ. Згідно з першим підходом цей документ регламентує завдання та функції підрозділу, права, обов'язки й відповідальність керівника. У такому разі для керівника окрема посадова інструкція не потрібна. Згідно з другим підходом керівник повинен мати відповідну посадову інструкцію, а Положення не охоплює розділи, які регламентують діяльність керівника.

З урахуванням практичного досвіду рекомендується така структура Положення про структурний підрозділ:

1. Загальна частина.
2. Основні завдання.

3. Функції.
4. Структура.
5. Службові взаємозв'язки з іншими підрозділами.
6. Права.
7. Відповідальність.

Положення розробляється на підставі розподілу завдань і функцій між структурними одиницями організації та затверджується першим керівником.

У розділі «*Загальна частина*» необхідною є інформація про:

- місце підрозділу в структурі організації;
- порядок створення та ліквідації підрозділу;
- підпорядкованість;
- керівництво підрозділу;
- основні нормативно-правові документи, якими повинен керуватись підрозділ у своїй діяльності.

підрозділ у своїй діяльності.

У розділі «*Основні завдання*» наводиться стислий перелік питань або проблем, для розв'язання яких і створюється структурний підрозділ.

Розділ «*Функції*» містить розгорнутий перелік робіт або дій, виконуваних персоналом підрозділу для забезпечення поставлених перед ним завдань. Цей перелік має бути узгоджений з відповідним розділом «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників». Наприклад, для розроблення змісту даного розділу в «Положенні про відділ організації праці та заробітної плати» доцільно скористатись кваліфікаційною характеристикою начальника такого відділу, урахувавши особливості конкретного підприємства.

Структура кожного конкретного підрозділу визначається керівником організації відповідно до обсягу, складності виконуваних робіт, поділу праці та штатно-фінансових можливостей. Структура апарату центральних органів виконавчої влади в Україні регулюється постановою Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2002 р. № 1550. Згідно з цією постановою, наприклад, самостійний відділ у складі апарату міністерства утворюється з чисельністю не менше п'яти працівників, у складі управління відділ може бути створений чисельністю не менш чотирьох працівників, у виняткових випадках допускається створення відділу з трьох працівників.

У розділі «*Службові взаємозв'язки з іншими підрозділами*» визначаються переважно організаційні та інформаційні взаємодії між підрозділами як по горизонталі, так і по вертикалі (проекти яких документів готує даний підрозділ, з ким їх погоджує, від кого яку інформацію одержує, коли яку інформацію та в які строки передає тощо).

Права структурного підрозділу водночас є правами його керівника. У розділі «*Права*» наводиться перелік делегованих підрозділу прав, користування якими сприяє виконанню закріплених завдань і функцій. Наприклад, одержувати від інших підрозділів необхідну для роботи інформацію, вести переписку з питань, що не потребують погодження з керівництвом організації, давати роз'яснення, консультувати з питань, що входять до компетенції підрозділу.

У розділі «*Відповідальність*» зазначається, за що персонально відповідає керівник структурного підрозділу. Наприклад, за своєчасну та якісну

підготовку державної статистичної звітності, за збереження закріплених за підрозділом матеріальних цінностей, за дотримання працівниками правил і норм охорони праці та протипожежної безпеки. Стилiстично неправильно формулювати складові відповідальності в негативній формі на зразок «неналежне забезпечення», «неякісна підготовка» тощо.

Ситуаційно-аналітичні завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте систему контролю та регулювання діяльності транспортного підприємства.
2. Складіть та проаналізуйте організаційну схему лінійно-функціональної структури управління транспортного підприємства.
3. Проаналізуйте функціональні обов'язки та зміст роботи управлінського персоналу транспортного підприємства.
4. Проаналізуйте схему організаційної структури управління на прикладі конкретного транспортного підприємства.
5. Охарактеризуйте методи і стиль роботи керівництва транспортного підприємства.

Методичні рекомендації до виконання ситуаційно-аналітичних завдань

Аналіз слід проводити на прикладі конкретної організації, яка вибрана студентом як об'єкт дослідження для дипломної роботи. Матеріали дослідження можуть бути використані під час підготовки дипломної роботи.

Література [17; 23; 24; 35; 40; 44–48; 56; 62; 67]

Тема 7. Інформаційна база наукових досліджень

Теми рефератів

1. Роль інформації у наукових дослідженнях та класифікація наукових документів.
2. Структура та призначення наукових документів.
3. Інформаційно-пошукові мови бібліографічних фондів.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності.
2. Як визначається якість інформації?
3. Які види інформації ви знаєте?
4. Назвіть джерела наукових досліджень.
5. Розкрийте сутність наукового документа та форми існування науки.
6. Які є види первинних наукових документів, що не публікуються?
7. Назвіть наукові документи, які належать до складу вторинних.
8. Схарактеризуйте релевантну, бібліографічну та нову (основну) інформацію, що міститься у документі.

9. Що таке бібліографія і яке її призначення у дослідженнях?
10. Які відомі Вам бібліографічні джерела економічної інформації та їх класифікація?
11. Дайте характеристику бібліографічних показників економічної літератури (загальноекономічні, галузеві, тематичні, персоналії).
12. Зміст і завдання бібліографічного запису, реферату, бібліографічного видання.
13. Зміст і призначення інформаційно-пошукових мов бібліографічних фондів.
14. Розкрийте структуру універсальної десяткової класифікації (УДК) і порядок її застосування.
15. Яка структура бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК) і порядок її застосування.
16. Висвітлить порядок застосування вихідних даних бібліографічних джерел у науковому дослідженні.

Індивідуальні завдання

За вибраною темою наукового дослідження провести підбір нормативно-правових актів.

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання

Провести підбір нормативно-правових актів можна, використовуючи ресурси Інтернету.

Українські державні структури

1. Президент України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики <http://www.dssu.gov.ua/>
5. Новини європейського законодавства <http://europa.eu.int/comm/enterprise>

Ситуаційно-аналітичне завдання для самостійної роботи 1

С. М. МАРЧЕНКО

доктор філософії в галузі економіки, доц. кафедри маркетингу, МАУП

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ

Актуальність впровадження логістичного менеджменту в практику діяльності підприємств України зумовлена вимогами ринкової економіки. В умовах загострення конкуренції між виробниками продукції, логістичний менеджмент набуває свого безпосереднього статусу і значення, але залишається проблемним його впровадження в діяльність підприємств, забезпечення функціонування та підвищення його ефективності.

Основною метою доповіді є виявлення та узагальнення групи факторів, які впливають на підвищення ефективності логістичного менеджменту, та визначення критеріїв оцінки його рівня на підприємствах. Вважаємо, що цей етап є початковим етапом на шляху детального дослідження та пошуку напрямів підвищення рівня та ефективності логістичного менеджменту на підприємствах у сучасних умовах.

Різні аспекти логістичного менеджменту досліджують вчені В. Козловський, Е. Козловська, М. Савруков, Є. Крикавський, Л. Миротін, О. Некрасов, І. Сидоров, О. Тридід, К. Таньков, Т. Колодізева, И. Ташбаєв, О. Бульба, О. Чеботаєв, Р. Баллоу, Д. Бауерсокс, Д. Клосс, М. Кристофер, Д. Уотерс. Проблема ефективності логістичного менеджменту розглядається в працях М. Залманової, М. Окландера, О. Хромова, А. Семененка, В. Сергєєва та інших учених. Ми визначаємо логістичний менеджмент як підсистему менеджменту, яка поєднує засади теорії і практики менеджменту та логістики з метою досягнення оптимальних рішень для підприємства як мікрологістичної системи. У дослідженні ефективності логістичного менеджменту пропонуємо, насамперед, виділити основні блоки факторів, які впливають на цю ефективність, та основні критерії оцінки його рівня.

Серед факторів, що впливають на рівень та ефективність логістичного менеджменту, особливе значення мають масштаб бізнесу та ступінь господарської самостійності підприємства. Як свідчать проведені дослідження, на малих підприємствах на сучасному етапі формується лише уявлення про елементи логістичного менеджменту. На середніх підприємствах спостерігаються дві тенденції:

а) як і на малих, на середніх підприємствах також формується лише уявлення про елементи логістичного менеджменту. Це пояснюється тим, що управлінський потенціал середнього підприємства об'єктивно на даний момент ще не може перейти в нову якість оптимізації управління. І воно залишається більш традиційним, ніж логістичним;

б) на середніх підприємствах об'єктивно виявляється можливість більшої концентрації творчих задумів управлінського персоналу, що стимулює впровадження оптимізаційних заходів в управління потоковими процесами на підприємствах. Усвідомлення потреби у впровадженні логістичного менеджменту на середніх підприємствах сприяє введенню посади логіста. І все ж таки, логістичний менеджмент залишається на початковій стадії свого розвитку, яка характеризується фрагментарним впровадженням логістичних заходів, відсутністю системного функціонування логістики на підприємстві.

На великих підприємствах рівень управління об'єктивно зумовлює необхідність впровадження логістичного менеджменту. Функції управління поєднуються в окремі операційні блоки оптимізації, що забезпечує синергію основних управлінських функцій з функціями логістичними. Зміни в управлінні відбиваються і на організаційних перетвореннях на підприємствах у напрямку виділення логістики як окремого відділу, підвищення його статусу, повноважень та ефективності. Однак, незавершеність перетворень призводить

до того, що підсистема логістичного менеджменту не може цілком інтегруватися в систему управління підприємством.

Логістичний менеджмент і загальний менеджмент знаходяться у співвідношенні частини і цілого. Становлення та розвиток логістичного менеджменту є можливим тільки в межах високорозвиненого загального менеджменту.

Сутність та зміст оптимізації управлінської діяльності на підприємстві, піднятої на рівень логістичного менеджменту, також формуються в ході співробітництва з партнерами. З цього випливає необхідність подолання обмеженого підходу у визначенні ефективності логістичного менеджменту, коли не приймається до уваги ступінь інтеграції в логістичному ланцюгу. До форм співробітництва з партнерами належать: партнерство; стратегічний союз; стороння логістика (із залученням логіста зі спеціалізованої організації в якості консультанта); участь у прибутках та ін. За впливовістю цих форм на ефективність логістичного менеджменту на цей час вони розподіляються:

а) на такі, що використовуються вже зараз (партнерство, участь у прибутках);

б) на такі, що будуть актуальними у перспективі (стратегічний союз, стороння логістика).

Координаційна діяльність структурних підрозділів підприємства справляє вплив на рівень та ефективність логістичного менеджменту через принципи комплексності й інтеграції. Це означає не підпорядкування в процесі управління одних підрозділів іншим, а управління через їх відносну самостійність і розкриття відповідного управлінського потенціалу. Ступінь скоординованості діяльності виявляє наступну залежність: наскільки повно узгоджена управлінська діяльність на підприємстві, настільки ж підвищується ефективність логістичного менеджменту. Ступінь скоординованості діяльності також залежить від співвідношення централізації і децентралізації управлінської діяльності. Такий підхід досить актуальний для процесу управління на середніх і, особливо, на великих підприємствах. На підвищення ступеню координації та інтеграції на підприємстві спрямовані функції логіста.

Впровадження та підвищення ефективності логістичного менеджменту на підприємствах України пов'язані з використанням західного управлінського досвіду, носіями якого виступають відділи або асоціації логістики; підприємства, що спеціалізуються на наданні різноманітних логістичних послуг, починаючи від транспортування, вантажопереробки та закінчуючи консультативними послугами. На українських підприємствах логістичну діяльність доцільно організовувати через заснування посади логіста. Впровадження посади логіста на підприємстві та його тісна співпраця із заступниками генерального директора будуть сприяти централізації та координації стратегічного управління поточними процесами з метою максимізації прибутку підприємства в цілому.

Основним завданням логіста має бути впровадження економіко-математичних й оптимізаційних методів у систему управління матеріальними, фінансовими, інформаційними потоками на підприємствах. Система управління

повинна забезпечувати максимальне задоволення споживчого попиту через оптимальні витрати в кожному вузлі траєкторії руху матеріальних та супроводжуваних потоків. Реальні факти господарської діяльності на підприємствах України визначають створення відділів логістики на підприємствах як завдання на перспективу.

В якості критеріїв оцінки рівня та ефективності логістичного менеджменту пропонуємо розглядати виконання чи не виконання конкретних логістичних управлінських заходів, а також досягнутий рівень результативності логістики на підприємстві. З метою виявлення та узагальненої оцінки рівня та ефективності логістичного менеджменту на підприємстві пропонуємо об'єднати ці критерії у чотири групи: А, Б, В, Г.

Критерії з групи А визначають гнучкість, забезпечення та стан логістичної системи. Враховуються зв'язок внутрішнього і зовнішнього логістичного середовища; рівень правового, страхового, фінансового, інформаційного забезпечень; проведення порівняльного аналізу логістичних систем власного підприємства з іншими підприємствами. Група А є вихідним пунктом критеріальної оцінки рівня та ефективності логістичного менеджменту на підприємстві.

Група Б містить критерії оцінки рівня та ефективності логістичного менеджменту в напрямку його впливу на ключові показники управління діяльністю підприємства: на продуктивність логістичної системи, на рентабельність логістичних витрат, на раціоналізацію потоків, на ефективність бізнес-процесів.

Щодо групи В, то критерії оцінки рівня та ефективності логістичного менеджменту зосереджуються на виявленні логістичних витрат у загальних витратах; їх структурному, вертикальному та горизонтальному аналізах на підприємстві у порівнянні з іншими підприємствами; зосереджуються на ранжуванні логістичних витрат у площині аналітичного обліку (з урахуванням використання програми 1 С: Бухгалтерія) і передбачають у результаті взаємозалежність величини логістичних витрат та кінцевої вартості продукції.

Група Г об'єднує наступні критерії оцінки рівня та ефективності логістичного менеджменту: здійснення контролю за логістичними витратами, логістичного аудиту, бюджетування логістичних витрат, пошуку резервів оптимізації основних потоків. Вагомість результатів удосконалення системи логістичного менеджменту залежить не тільки від об'єктивних передумов, а й від людського фактора – мотивації індивідуальної логістичної діяльності, стимулювання творчої ініціативи.

Зазначені фактори, що впливають на ефективність логістичного менеджменту на промислових підприємствах, та критерії оцінки його рівня можна практично застосувати при дослідженні стану та ефективності логістичного менеджменту на підприємствах. Вивчення різних методів збору інформації показало, що зручним у використанні є анкетування. Фактори і критерії були сформульовані в розробленій нами анкеті в якості запитань. Дані анкетного опитування спеціалістів київських підприємств різного масштабу

бізнесу (малі, середні, великі) були оброблені за допомогою кластерного аналізу. В якості показників кластеризації були вибрані такі:

а) рівень загального менеджменту на підприємстві, який визначається експертним методом, тобто спеціаліст кожного підприємства проставляє відповідний бал (високий, вище середнього, середній, нижче середнього, низький);

б) рівень логістичного менеджменту на підприємстві. Цей показник оцінювався експертно на підставі відповідей фахівців підприємств на наступні питання анкети: чи проводиться аналіз логістичної діяльності на власному підприємстві; чи оцінюється продуктивність логістичної системи; чи ранжуються логістичні витрати у площині аналітичного обліку; чи проводиться вертикальний і горизонтальний аналізи та чи розраховуються коефіцієнти рентабельності логістичних витрат за кожним бізнес-процесом; чи відбувається пошук резервів оптимізації основних потоків; чи розробляється бізнес-план логістичної діяльності на підприємстві та ін. Сума балів за кожним з цих питань буде визначати рівень та ефективність логістичного менеджменту на підприємстві.

За допомогою кластерного аналізу було виявлено дві групи (два кластери) підприємств: перша група (кластер) – великі та середні – з високим та вище середнього рівнями загального менеджменту, які ще системно не використовують логістику в своїй діяльності, але мають передумови для цього, і друга група (кластер) – підприємства, що є представниками малого бізнесу і які мають середній та вище середнього рівні загального менеджменту й ще не використовують логістику в діяльності. Це означає, що на сучасному етапі одним із суттєвих факторів, який впливає на підвищення ефективності господарювання за рахунок впровадження логістики, є масштаб бізнесу. Отже, необхідність впровадження логістичного менеджменту пов'язана з обсягами та інтенсивністю матеріальних, фінансових, інформаційних потоків на підприємствах різного масштабу бізнесу. Зрозуміло, чим більший масштаб діяльності підприємства, тим більшими є: матеріальний потік (закупівля сировини та матеріалів у великих масштабах, відповідно, великий обсяг виробництва та збуту); фінансовий потік (великий обіг капіталу та обсяг грошових коштів); інформаційний потік (підвищений попит на інформацію).

Основу впливу масштабу бізнесу на рівень та ефективність логістичного менеджменту складають: окупність впровадження логістики та посади логіста (грошовий обіг підприємства визначає досягнення беззбитковості логістичних заходів); пом'якшення ризиків підприємницької діяльності (на великих підприємствах вони більші); зростання конкурентоспроможності підприємства (на великих підприємствах можливості для оптимізації значно більші); організаційні заходи та підвищення ефективності загального менеджменту.

Таким чином, нами виявлені основні фактори, які впливають на підвищення ефективності логістичного менеджменту, та визначені критерії оцінки його рівня на вітчизняних підприємствах. Подальшому дослідженню підлягає практичне використання цих факторів і критеріїв у напрямку досягнення нового рівня логістичного менеджменту на підприємствах.

Список літератури

1. Козловский В. А., Козловская Э. А., Савруков Н. Т. Логистический менеджмент: учеб. пособие. – 2-е изд., доп. – СПб.: Лань, 2002. – 272 с.
2. Крикавський Є. В. Логістика. Для економістів: підручник. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2004. – 448 с.
3. Миротин Л. Б., Некрасов А. Г. Логистика интегрированных цепочек поставок: учебник. – М.: Экзамен, 2003. – 256 с.
4. Сидоров И. И. Логистическая концепция управления промышленным предприятием. – СПб.: СПбГИЭА, 1999. – 180 с.
5. Логістика. Конспект лекцій / О. М. Тридід, Т. О. Колодізева, І. П. Голофаєва. – Х.: Вид. ХДЕУ, 2004. – 168 с.
6. Ташбаев Ы., Бульба А. Анализ практики логистического менеджмента// Логистика. – 2003. – № 2 (23). – С. 23–24.
7. Чеботаев А. А. Логистические цепи – основные элементы управления логистическими технологиями. Бизнес и логистика-98 // Сб. материалов 2-й Междунар. конф.-семинара. – М.: Брандес, 1998. – 368 с.
8. Ballou R. H. Business Logistics Management. Third Edition. – Prentice-Hall International, Inc., 1993. – 488 с.
9. Бауэрсокс Доналд Дж., Клосс Дейвид Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок: пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2001. – 640 с.
10. Кристофер М. Логистика и управление цепочками поставок / под общ. ред. В. С. Лукинского. – СПб.: Питер, 2004. – 316 с.
11. Уотерс Д. Логистика. Управление цепью поставок: пер. с англ. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 503 с.
12. Эффективность стратегий логистического развития / под ред. М. Е. Залмановой. – Саратов: СГТУ, 1995. – 302 с.
13. Окландер М. А., Хромов О. П. Промислова логістика: навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2004. – 222 с.
14. Семененко А. И., Сергеев В. И. Логистика. Основы теории: учебник для вузов. – СПб.: Союз, 2001. – 544 с.

Ситуаційно-аналітичне завдання для самостійної роботи 2

*Пан Л В., кандидат економічних наук, доцент,
Ільченко В. Ю., кандидат економічних наук, доцент
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
Національний транспортний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У цій статті розглядаються особливості індикаторних та матричних методів, які дають змогу отримувати кількісну оцінку стану конкурентоспроможності підприємств, використовуючи відповідну

статистичну інформацію. Запропоновано методологічну базу для оцінки та аналізу конкурентоспроможності підприємств транспортної галузі.

Вступ. Проблеми збереження та підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства, її релевантної оцінки будуть існувати доти, поки існує ринок та конкурентне середовище, оскільки успіх підприємства залежить від того, наскільки повно його продукція задовольняє потреби споживачів порівняно з продукцією конкурентів. Цей факт, безперечно, вказує на актуальність даної теми.

Різні аспекти проблеми оцінювання конкурентоспроможності підприємства висвітлювались у працях зарубіжних і вітчизняних вчених І. Ансоффа, Г. Л. Азоєва, В. Л. Дикань, Ю. Б. Іванова, П. С. Зав'ялова, С. М. Іл'яшенка, Б. Карлофа, Ф. Котлера, М. Портера, Дж. Тіроле та ін. [2–4].

Разом з тим, важливі аспекти формування та розвитку теоретичної, методологічної і практичної бази для забезпечення релевантної оцінки конкурентоспроможності підприємств різних галузей не дістали належного висвітлення.

Цілями статті є визначення та обґрунтування переваг і недоліків індикаторних та матричних методів оцінки конкурентоспроможності підприємств; розробка рекомендацій щодо методології оцінки конкурентних позицій підприємств транспортної галузі.

Найбільш визнаними методами оцінки конкурентоспроможності підприємств є індикаторні та матричні методи.

До індикаторних методів можна віднести метод різниць, метод рангів та графічний метод. *Метод різниць* полягає у прямому визначенні переваг та недоліків підприємств-конкурентів за окремими індикаторами – показниками конкурентоспроможності, що мають бути визначені на етапі ідентифікації ключових індикаторів конкурентоспроможності.

Застосування зазначеного методу передбачає порівняння підприємства, що оцінюється, тільки з одним підприємством-конкурентом. За кожним ключовим показником конкурентоспроможності визначається не тільки позиція підприємства, що оцінюється, а й кількісний розрив у досягнутих значеннях.

Метод рангів, на відміну від попереднього методу, передбачає порівняння об'єкта оцінки з групою підприємств-конкурентів та дає можливість визначити його місце в конкурентній боротьбі, випереджувальні чинники успіху, а також такі, результати за якими гірші, ніж у конкурентів [1].

Даний метод передбачає визначення місця підприємств-конкурентів за кожним ключовим індикатором конкурентоспроможності потенціалу підприємства шляхом ранжування досягнутих значень показників (максимальний ранг призначається індикаторам за тими позиціями, значення яких найкращі).

Загальна сума рангів за всіма ключовими індикаторами дає змогу визначити підприємство – лідера групи, що досліджується, рівень конкурентоспроможності якого найвищий за критерієм мінімуму рангів, і аутсайдерів групи, які посіли останні місця за рівнем конкурентоспроможності.

Даний метод є досить простим і не вимагає застосування спеціального математичного апарату. Індикаторами конкурентоспроможності тут можуть бути як кількісні, так і якісні показники, порівняння яких відбувається за абсолютними значеннями. Водночас, метод рангів усереднює ступінь впливу кожного з ключових індикаторів на рівень конкурентоспроможності, не дозволяє оцінити ступінь відставання підприємства від його основного конкурента.

Відносно простим і наочним методом оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства є *графічний метод*. Він передбачає побудову багатокутника конкурентоспроможності, по кожній осі якого відкладається значення кожного з досліджуваних факторів відповідно до їх бальної оцінки [2].

Зобразивши на одному рисунку багатокутники конкурентоспроможності для різних підприємств, можна співставити та проаналізувати їх рівень як за окремими факторами, так і в цілому, а також виявити сильні та слабкі сторони одного підприємства в порівнянні з іншим. Це дає змогу розробити заходи, спрямовані на зміцнення сильних та ліквідацію слабких сторін.

Для підприємства з найвищим рівнем конкурентоспроможності характерним буде багатокутник з найбільшою площею. Якщо провести осі, на яких позначаються значення кожного фактора під рівними між собою кутами (тобто кількість таких факторів повинна бути кратною 360), то площу такого багатокутника (S_j) можна обчислити за формулою:

$$S_j = \frac{1}{2} \cdot \sin \frac{360}{n} \cdot \left(d_{nj} \cdot d_{ij} + \sum_{i=1}^{n-1} d_{ij} \cdot d_{(i+1)j} \right), \quad (1)$$

де d_{ij} – значення i -го інтегрованого факторного показника по j -му підприємству; n – кількість факторів конкурентоспроможності, що аналізуються.

Проте, такий підхід має ряд недоліків: 1) різні фактори по різному впливають на рівень конкурентоспроможності, однак, у формулі (1) вони враховуються як рівносильні; 2) відсутність інформації, що прогнозується, щодо того, в якій мірі та чи інша фірма-конкурент здатна поліпшити значення окремих факторів.

У випадку, коли на основі індивідуальних (інтегральних або групових) показників розраховується загальний показник конкурентоспроможності, застосовуються матричні методи, які дають більш об'єктивні результати оцінки. Теоретичною базою цих методів є концепція життєвого циклу товару (ЖЦТ) та технології. На кожному з етапів ЖЦТ виробник може реалізувати товар даної технології в тих чи інших масштабах, що об'єктивно позначається на частці ринку, яку займає дане підприємство, та динаміці продаж. Виділяють такі типи матриць, як: 1) формування присутності (частка ринку) – використання присутності (темпи зростання обсягів продаж від нуля до двадцяти п'яти відсотків), матриця VCG; 2) ефективність витрат – ефект диференціації, матриця М. Портера.

При використанні матричних методів оцінки конкурентоспроможності підприємства не враховуються такі характеристики системи, як якість системи управління підприємством та рівень професіоналізму персоналу.

Сутність матричних методів полягає у визначенні кількісного значення інтегрального рейтингового показника конкурентоспроможності окремого підприємства або у графічному визначенні його конкурентної позиції у матриці конкурентоспроможності за певними параметрами. Кожна вісь матриці у графічній інтерпретації розбивається на декілька рівнів і характеризує один із параметрів конкурентоспроможності (однокритеріальна вісь) або декілька параметрів, об'єднаних інтегральним критерієм їхнього вимірювання (багатокритеріальна вісь). У результаті отримуємо низку комбінацій, кожна з яких відповідає певній позиції у конкурентній боротьбі.

Одним із поширених матричних методів є *метод балів*. Цей метод дає можливість не тільки визначити основних конкурентів та місце в конкурентній боротьбі підприємства, яке оцінюється (за критерієм максимуму набраних балів), а й кількісно оцінити відставання від найбільш конкурентоспроможного підприємства [1].

Слід відмітити також і *метод семантичного позиціонування*. Його особливість полягає у використанні опитування споживачів стосовно рівня конкурентоспроможності підприємства за такими факторами, як престиж товарної марки, якість продукції, упаковка, дизайн, ціна тощо. Головна перевага даного методу полягає у зверненні до кінцевого споживача, врахуванні його позиції та переваг. Проте, наявні й недоліки, до яких можна віднести: 1) оцінка конкурентоспроможності базується лише на факторах, які характеризують продукцію, а не діяльність підприємства; 2) кінцеві споживачі, які приймають участь в опитуванні, можуть бути непоінформованими про діяльність усіх підприємств-конкурентів, характеристику їх продукції, а це впливає на об'єктивність оцінки конкурентоспроможності.

Щоб усунути або значно зменшити зазначені недоліки, слід опитування споживачів доповнювати опитуваннями експертів.

При використанні *експертного методу* доцільно ввести показник ваги конкретного фактору (d_i). Тоді сумарне значення конкурентоспроможності підприємства (K_{ni}) може бути обчислене за формулою:

$$K_{ni} = \sum_{i=1}^n d_i \cdot X_i, \quad (2)$$

де X_i – оціночне значення i -го фактора конкурентоспроможності.

Метод вивчення профілю полягає в ідентифікації та кількісному оцінюванні (за єдиною відносною або бальною шкалою) характеристик, які визначають ступінь лояльності споживачів до підприємства, та створенні профілю об'єкта, що аналізується. Під профілем розуміють суму характеристик даного об'єкта, завдяки яким він відомий цільовій групі споживачів. Таким чином, корпоративний профіль – це образ компанії або її продукції, який уявляє собі цільова група. Параметри, що характеризують будь-який об'єкт, кількісно вимірюються від 0 (min) до 100 (max) балів. Після того, як кількісні оцінки

отримані, дається їхня графічна інтерпретація, яка дає змогу наочно побачити позиції, за якими наявне відставання від конкурента або випередження його результатів.

Основною перевагою даного методу є можливість виокремлення значної кількості конкурентних переваг та їхнього кількісного виміру. Недоліками ж є суб'єктивність оцінки характеристик, що може вплинути на точність оцінювання.

Проведені теоретичні узагальнення та практичні дослідження показали, що:

1) розглянуті методи дають наочне уявлення про стан підприємства, рівень його конкурентоспроможності, проте застосування кожного з них обумовлене певними цілями аналізу та наявністю інформації про об'єкти оцінки, що не завжди легко отримати. Також автори багатьох методів залишають право вибору досліджуваних змінних на розсуд дослідника, що дає можливість враховувати галузеві, технічні та інші особливі умови діяльності підприємства;

2) вибір критеріїв конкурентоспроможності транспортного підприємства та його послуг слід проводити на основі експертного опитування. За його результатами були визначені критерії і їх вагомості для оцінки конкурентоспроможності підприємства (досвід роботи – 0,18; наявність представництв – 0,12; автомобільний парк – 0,21; наявність спеціалізованого рухомого складу – 0,04; наявність власних площ – 0,04; наявність власної ремонтної служби – 0,12; форми проведення розрахунків – 0,09; кваліфікований персонал – 0,20) та транспортних послуг (оперативність доставки – 0,25; збереженість вантажу – 0,27; надання додаткових послуг – 0,08; форми проведення розрахунків – 0,16; географія покриття – 0,18; вартість послуг – 0,06);.

3) метод рангів дає змогу оцінити (за балами) відставання підприємства від лідерів ринку, але при цьому він не враховує вагомості кожного з вибраних критеріїв;

4) метод балів, на нашу думку, є вдосконаленим методом рангів. Він дає наочну і правдиву картину конкурентоспроможності підприємства, що оцінюється. До того ж, за його допомогою можна простежити відставання за найвагомішими критеріями оцінки. Використання цього методу показало, що конкурентоспроможність транспортного підприємства, насамперед, залежить від конкурентоспроможності його послуг, а не від кількості наявних автомобілів і представництв;

5) графічні методи не дають можливість бальної оцінки переваг та недоліків, проте вони допомагають наочно уявити ситуацію, що склалася на ринку. Ми пропонуємо при побудові графіків та діаграм конкурентоспроможності підприємства та його послуг використовувати бальні оцінки, скориговані з урахуванням коефіцієнтів їх вагомості;

6) для здійснення аналізу та оцінки конкурентоспроможності транспортного підприємства доцільно поєднувати індикаторні та матричні методи зі стратегічними методами (SWOT-аналіз, SPACE-аналіз).

Висновки. Провести об'єктивну оцінку конкурентоспроможності підприємства неможливо, використовуючи лише один із розглянутих методів.

Для оцінки конкурентних позицій транспортного підприємства на цільовому ринку необхідно застосовувати комплекс методів у такій послідовності: SWOT-аналіз, експертні оцінки, метод балів, графічні методи (але за умови використання бальних оцінок, скоригованих з урахуванням коефіцієнтів вагомості критеріїв) та SPACE-аналіз (як завершальний етап для визначення подальшої стратегії підприємства).

Отже, дослідження проблем оцінки конкурентоспроможності підприємств з урахуванням галузевої специфіки є перспективними. Результати наших досліджень будуть наводитись у подальших публікаціях стосовно управління конкурентоспроможністю підприємств, стратегічного управління компаній, галузевих особливостей створення конкурентоспроможних товарів та послуг.

Список літератури

1. Чеснакова Л. С. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. – К.: Логос, 2001. – 143 с.
2. Ильяшенко С. Н. Экономические аспекты поиска целевых рынков. – Сумы: ВВП Мрія – 1 ЛТД, 1997. – 156 с.
3. Карлоф Б. Ділова стратегія: пер. с англ. / наук. ред. і авт. післясл. В. А. Припіснор. – М.: Економіка, 1991. – 239 с.
4. Tirole J. The Theory of Industrial Organization. The MIT Press: Cambridge, London – 2002. – 121 p.

Завдання до виконання ситуаційно-аналітичної вправи 1–2

Для наведених наукових статей підготувати:

- 1) анотацію;
- 2) рецензію.

Методичні вказівки до виконання ситуаційно-аналітичної вправи 1–2

Анотація (від лат. *annotatio* – зауваження) – це коротка характеристика книги, статті або рукопису, в якій викладається зміст першоджерела, перелік ключових питань і дається його оцінка. В анотації, як і в рефераті, викладаються основні положення оригіналу, що вказують на значення та наукову новизну роботи, на основі якої підготовлена анотація.

Рецензія (від лат. *recensio* – розгляд, обслідування) – це вид наукової, літературної і художньої критики, науково-критична стаття, що дає оцінку досліджуваному твору.

Розгорнута рецензія, яка розглядає низку наукових робіт, що мають спільну проблематику, гіпотезу, хронологію тощо, має назву *критичний огляд*. Якість і точність – це основні вимоги до рецензії. Рецензент, аналізуючи позитивні сторони і недоліки наукової роботи, повинен грамотно й аргументовано висловлювати свою позицію.

Як правило, рецензія відображає:

- актуальність теми;
- повноту розкриття поставлених питань, глибину їх опрацювання, наявність елементів наукового дослідження;
- новизну й оригінальність рішень, їх обґрунтованість;
- використання передового практичного досвіду;
- практичне значення розробок і можливість їх використання;
- ступінь оволодіння методами наукового дослідження та спрацьованість зроблених пропозицій;
- повноту використання спеціальної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, фактичних даних;
- уміння аналізувати й узагальнювати фактичний матеріал та робити висновки;
- характеристику окремих елементів новизни та ключових тез роботи, що заслуговують на особливу увагу;
- зауваження, виявлені недоліки та упущення;
- загальний висновок.

Література [2; 12–16; 18–21; 24–27; 29–31; 42; 49; 54; 55; 58–61; 64]

Тема 8. Організація наукового дослідження

Теми рефератів

1. Сутність та основні етапи організації досліджень.
2. Дослідницька робота як особливий вид діяльності.
3. Застосування системного підходу в наукових дослідженнях.
4. Раціональний трудовий режим дослідника і організація робочого місця.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні етапи організації наукових досліджень.
2. Чим зумовлена необхідність дотримання послідовності етапів організації наукового дослідження?
3. Якою є послідовність роботи з вибору теми дослідження?
4. Назвіть основні вимоги до теми дослідження та її формулювання.
5. Схарактеризуйте необхідний ступінь конкретизації проблеми дослідження.
6. Опишіть послідовність та схему розробки структури проблеми дослідження.
7. Назвіть основні складові форми календарного плану-графіка наукового дослідження.
8. Якими є загальновідомі правила обґрунтування теми наукового дослідження?
9. Визначте сутність і принципи реалізації системного підходу в дослідженні.
10. У чому полягає раціональний трудовий режим дослідника?
11. З чого складається наукова організація робочого місця науковця?
12. У чому зміст організації праці дослідження за критерієм “рефлекс на час”?

13. У чому зміст оцінки виконаної дослідної роботи за обсягом?

Індивідуальні завдання

1. Написання короткого наукового обґрунтування вибраної теми наукового дослідження та складання плану дипломної роботи.
2. Підготовка рецензії на автореферат дисертації обсягом до двох сторінок.

Література [2; 12–17; 19–21; 24–27; 29–31; 42; 49; 54; 55; 58–61; 64; 67]

Тема 9. Систематизація, оформлення та апробація результатів наукового дослідження

Теми рефератів

1. Принципи, види і методи активізації творчої діяльності.
2. Інтелект, його різновиди, можливості підвищення його ефективності.
3. Парадокси і методи навчання творчості.
4. Вибір теми дослідження, його організація, планування, інформаційно-фактологічна база.
5. Основні вимоги для здійснення творчого навчання.
6. Вимоги до оформлення й апробації результатів наукового дослідження.
7. Нововведення, їх упровадження у практику.

Питання і завдання для самоконтролю

1. Які види систематизації результатів дослідження Ви знаєте?
2. Розкрийте методику складання наукового та інформативного реферату.
3. Яка структура плану-проспекту статті за результатами наукових досліджень?
4. Дайте характеристику змісту і структури монографії, її відмінність від підручників, посібників, інформативних видань.
5. Зміст стандарту із складання звіту про виконану науково-дослідну роботу (НДР) і як його застосувати.
6. Зміст і структура дисертації відповідно до нормативних вимог Вищої атестаційної комісії (ВАК) України.
7. Сутність монографії і дисертації, їх особливості та відмінність від інших літературних публікацій.
8. Що таке бібліографічний опис, його призначення та застосування?
9. Бібліографічні реквізити друкованих творів і порядок їх розміщення.
10. Розкрийте зміст міжнародного стандартного номера книги (ISBN).
11. Назвіть основні складові елементи кваліфікаційної роботи.
12. Які вимоги висуваються до оформлення таблиць?
13. Які вимоги висуваються до оформлення ілюстрацій?
14. Назвіть основні складові автореферату.
15. Назвіть основні складові відгуку наукового керівника та вимоги до зовнішньої рецензії.

16. Вибір теми наукового дослідження. Об'єкт і предмет дослідження.
17. Дослідження як процес, його етапи.
18. Інформаційне забезпечення наукових досліджень. Складання бібліографії.
19. Вимоги до оформлення результатів наукового дослідження.
20. Різновиди результатів наукових досліджень, їх апробація.

Індивідуальне завдання 2

Проаналізуйте співвідношення “творчих” і “нетворчих” видів, методів, форм і засобів навчання студентів.

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання 2

Для виконання завдання слід скористатися даними табл. 1

Таблиця 1

Таблиця співвідношення “творчих” і “нетворчих” видів, методів, форм і засобів навчання студентів

Модель навчання	Контурно-репродуктивна	Системно-репродуктивна	Імітаційно-продуктивна	Продуктивна
Мета навчання	Уміння орієнтуватися у потоці навчальної і довідкової інформації	Уміння розв'язувати навчальні задачі за стандартними алгоритмами	Уміння розв'язувати навчальні проблемні ситуації як за новими, так і стандартними алгоритмами	Уміння самостійно вирішувати реальні проблеми теорії і практики
Зміст навчання	Конттури та елементна база дисципліни	Цілісна система дисципліни	Методи використання систематизованого знання для навчально-пошукової діяльності	Методологічний інструментарій для наукового пошуку, дослідницької діяльності
Тип мислення	Пасивно-репродуктивний	Активно-репродуктивний	Алгоритмічно-плідний	Плідний

Способи, методи і форми активізації навчання	Наочно-ілюстративні (наочні зразки, тести на вибір правильної відповіді, виключення зайвих елементів, складання словників базових термінів, пошук необхідної інформації у навчальній довідковій літературі, Інtranеті та Інтернеті тощо)	Логіко-схематичні, системні (структурно-логічні схеми, опорні конспекти, тести на доповнення елементної бази структури певного блоку або модуля, заповнення пустографів, визначення термінів за формально-логічними правилами тощо)	Імітаційно-проблемні («ділова гра», кейс-метод), «мозковий штурм», імітаційне моделювання, аналіз конкретних ситуацій, тести на вміння ставити і формулювати навчальні проблеми, застосовувати для їхнього вирішення певні алгоритми, методи, способи, підходи тощо)	Проблемно-концептуальні (дипломне і курсове проектування, залучення до участі у НДР кафедр та інших наукових і виробничих підрозділів і установ, наукових конференціях, конкурсах тощо)
Результат навчання	Знання-дизнання	Знання-розуміння	Знання-вміння	Знання-трансформації

Індивідуальне завдання 2

Підготуйте список літератури за вибраною науково-дослідною роботою відповідно до встановлених вимог. Список використаної літератури має містити не менше 50 джерел.

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання 2

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку літератури наведено у табл. 2.

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку літератури

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. — Львів : Свічадо, 2006. — 307 с. — (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV—V ст. ; № 14). 2. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Д. Г. Коренівський. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). 3. Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. — К. : Асамблея діл. кіл : Ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. — 311 с. — (Ювеліри України ; т. 1). 4. Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. — Львів : Кальварія, 2005. — 196, [1] с. — (Першотвір).
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матяш І. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / І. Матяш, Ю. Мушка. — К. : Києво-Могилян. акад., 2005. — 397, [1] с. — (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1). 2. Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. — К. : Прецедент, 2006. — 93 с. — (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11). 3. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник. — Львів : Растр-7, 2007. — 375 с.
Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущей организации / Р. Л. Акофф, Д. Магидсон, Г. Д. Эддисон ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с.

Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [В. В. Вітвіцький, М. Ф. Кисляченко, І. В. Лобастов, А. А. Нечипорук]. — К. : НДІ "Укראгропромпродуктивність", 2006. — 106 с. — (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи). 2. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К. : Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. — (ПТО: Професійно-технічна освіта).
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Психологія менеджмента / [П. К. Власов, А. В. Липницький, И. М. Лущикова и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. 2. Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. — К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. — 115 с. — (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. — К. : Грані-Т, 2007. — 119 с. — (Грані світу). 2. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1] с. 3. Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця ХІХ — початку ХХ століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. — К. : Грані-Т, 2007. — 190, [1] с. 4. Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб. наук. праць / наук. ред. В. Каліущенко та ін.]. — Чернівці : Рута, 2007. — 310 с.
Багатотомний документ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Історія Національної академії наук України, 1941—1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. — К. : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007— . — (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки — 2007. — 573, [1] с. 2. Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. И. В. Ковалева, Е. Ю. Рубцова; ред. В. Л. Иванов]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005— . — (Серія "Нормативная база предприятия"). Т. 1. — 2005. — 277 с. 3. Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. — Одесса

	<p>: Астропринт, 2006— .— (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4).</p> <p>4. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. — Х.: Право, 2002— .— Т. 4: Косвенные налоги. — 2007. — 534 с.</p> <p>5. Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. — Житомир : Полісся, 2006— .— (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: П. Т. Тронько (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: І. М. Синявська (голова) та ін.]. — 2006. — 721, [2] с.</p> <p>6. Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч. 1 / В. Г. Бондаренко, І. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. — К. : НТУУ "КПІ", 2006. — 125 с.</p>
Препринти	<p>1. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Б. А. Шиляев, В. Н. Воеводин. — Х. ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. — (Препринт / НАН України, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4).</p> <p>2. Панасюк М. І. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / М. І. Панасюк, А. Д. Скорбун, Б. М. Сплошной. — Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. — 7, [1] с. — (Препринт / НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).</p>
Депоновані наукові праці	<p>1. Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. — М., 2002. — 110 с. — Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.</p> <p>2. Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. — М., 2002. — 210 с. — Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань).</p> <p>2. Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. — К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. — (Нормативні директивні правові документи).</p> <p>3. Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. — Офіц. вид. — К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. — VI, 74 с. — (Нормативний документ Мінпаливенерго України. Інструкція).</p>

Матеріали конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. — Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с. 2. Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К. : ІСОА, 2002. — 147 с. 3. Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. — К. : Асоц. укр. банків, 2000. — 117 с. — (Спецвип.: 10 років АУБ). 4. Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6—9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. ред. В. Т. Трощенко. — К. : НАН України, Ін-т пробл. міцності, 2000. — С. 559—956, ХІІІ, [2] с. — (Ресурс 2000). 5. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. пр. / наук. ред. В. І. Моссаковський. — Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. — 215 с. 6. Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. — К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. — 452 с.
Атласи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. — / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.]. — К. : Варта, 2006. — 217, [1] с. 2. Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. — 2-ге вид., розшир. та допов. — Дніпропетровськ : Пороги, 2005. — 218 с. 3. Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. — Х. : Ранок, 2005. — 96 с.
Словники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. В. Л. Ципін]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с. 2. Тимошенко З. І. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. І. Тимошенко, О. І. Тимошенко. — К. : Європ. ун-т, 2007. — 57 с. 3. Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. — К. : Карпенко, 2007. — 219 с.

	4. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид., оновл. — К. : К.І.С., 2006. — 138 с.
Стандарти	<p>1. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — IV, 231 с. — (Національний стандарт України).</p> <p>2. Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 — ДСТУ ISO 6107-9:2004. — [Чинний від 2005-04-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2006. — 181 с. — (Національні стандарти України).</p> <p>3. Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. — [Чинний від 2007-01-01]. — К. : Держспоживстандарт України, 2007. — IV, 18 с. — (Національний стандарт України).</p>
Каталоги	<p>1. Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. И. В. Ковалева, В. А. Павлюкова ; ред. В. Л. Иванов]. — Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 5. — 2007. — 264 с. Т. 6. — 2007. — 277 с.</p> <p>2. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. — Львів : Новий час, 2003. — 160 с.</p> <p>3. Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. — [Суми : Унів. кн., 2003]. — 11 с.</p> <p>4. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / И. П. Горницкая, Л. П. Ткачук. — Донецк : Лебедь, 2005. — 228 с.</p>

Бібліографічні показники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с. 2. Систематизований покажчик матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997—2005 роки / [уклад.: Б. О. Кириць, О. С. Потлань]. — Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. — 11 с. — (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Петров П. П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... д-ра фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. — К., 2005. — 276 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 «Технологія машинобудування» / І. Я. Новосад. — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с. 2. Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 «Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. Технології» / Нгуен Ші Данг. — К., 2007. — 20 с.
Авторські свідоцтва	<ol style="list-style-type: none"> 1. А. с. 1007970 СССР, МКИ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). — № 3360585/25-08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.
Патенти	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / В. И. Чугаева; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. — № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (II ч.).

<p>Частина книги, періодичного, продовжуваного видання</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38. 2. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. — 2006. — № 6. — С. 14—17. 3. Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов — основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. — 2007. — № 1. — С. 39—61. 4. Ма Шуїн Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуїн // Теорія та методика фізичного виховання. — 2007. — № 5. — С. 12—14. 5. Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. — 2007. — № 1. — С. 25—29. 6. Валова І. Нові принципи угоди Базель II / І. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. — 2007. — Т. 2, № 2. — С. 13—20. 7. Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нариси з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. — Дрогобич, 2007. — С. 245—291. 8. Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. — Х., 2007. — С. 33. 9. Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ — початок ХХ ст. / Д. М. Чорний. — Х., 2007. — Розд. 3. — С. 137—202.
--	--

Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III—IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. — 80 Min / 700 MB. — Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. — (Бібліотека студента-медика) — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. — Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.— Назва з контейнера. 2. Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. — К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. — (Всеукр. перепис населення, 2001). — Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. — Назва з титул. екрану. 3. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. «Крим-2003») [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // Бібліотечний вісник. — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн. : http://www.nbu.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm.
--------------------	---

Індивідуальне завдання 2

Підготуйте вступ до дипломної роботи відповідно до встановлених вимог.

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання 2

Актуальність теми

Обґрунтовують актуальність і доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки. Висвітлення актуальності не повинно бути багатослівним. Досить кількома реченнями висловити головне – сутність проблеми або наукового завдання.

Мета і завдання дослідження. Формулюють мету роботи і завдання, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети. Не слід формулювати мету як "Дослідження...", "Вивчення...", тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Об'єкт дослідження – це процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і вибране для вивчення.

Предмет дослідження міститься у межах об'єкта.

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага здобувача, оскільки предмет дослідження визначає тему кваліфікаційної роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва.

Методи дослідження. Подають перелік методів дослідження, використаних для розв'язання поставлених у роботі завдань. Перелічити їх треба коротко та конкретно, визначаючи, що саме досліджувалось тим або іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися у логічності та прийнятності вибору саме цих методів.

Наукова новизна одержаних результатів. Подають стислий опис нових наукових положень (рішень), запропонованих особисто студентом. Необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, описати ступінь новизни (вперше одержано, удосконалено, дістало подальший розвиток).

Кожне наукове положення чітко формулюють, виокремлюючи його основну сутність і зосереджуючи особливу увагу на рівні досягнутої при цьому новизни. Сформульоване наукове положення повинно читатися і сприйматися легко й однозначно (без нагромодження дрібних і таких, що затемнюють його сутність, деталей та уточнень). У жодному випадку не можна вдаватися до викладу наукового положення у вигляді анотації, коли просто констатують, що в роботі зроблено те й те, а сутності та новизни із написаного виявити неможливо. Подання наукових положень у вигляді анотацій є найбільш поширеною помилкою здобувачів при викладенні загальної характеристики роботи.

Практичне значення одержаних результатів. Подаються відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації, як їх використати.

Особистий внесок. У випадку використання в роботі ідей або розробок, що належать співавторам, разом з якими були опубліковані наукові праці, здобувач повинен відзначити цей факт у вступі та в авторефераті з обов'язковим зазначенням конкретного особистого внеску в ці праці або розробки.

Апробація результатів роботи. Вказується, на яких конференціях, симпозиумах, нарадах оприлюднено результати досліджень.

Публікації. Вказують, у скількох статтях у наукових журналах, збірниках наукових праць, матеріалах і тезах конференцій, авторських свідоцтвах опубліковані результати роботи.

Література [2; 17–21; 23–25; 27; 28; 36; 37; 50; 64]

Тема 10. Впровадження результатів наукових досліджень та їх ефективність

Питання і завдання для самоконтролю

1. Дайте характеристику продукції науково-дослідних і науково-дослідних конструкторських робіт (НДКР),
2. Розкрийте зміст проектно-конструкторської документації – техніко-економічне обґрунтування (ТЕО), технічне завдання (ТЗ) та їх призначення.
3. Яка методика складання акта на здавання-приймання завершених НДКР?
4. Зміст впровадження завершених НДКР, передавання наукової продукції у практичне використання (промислому експлуатацію).
5. У чому сутність авторського нагляду за зданою в експлуатацію продукцію НДКР?
6. Які критерії ефективності використання продукції НДКР?
7. Що розуміють під загальнодержавним ефектом економічної науки?
8. Наведіть характеристику теоретичному, прикладному і соціальному ефекту від НДР і НДКР.
9. Визначить взаємозв'язок економічного і соціального ефекту від НДКР.
10. Розкрийте методику розрахунку ефективності НДКР.

Література [2; 10; 12–17; 19–21; 24–27; 29–31; 36; 37; 41; 53; 54; 65; 66]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складовою навчального процесу й активною формою їх самостійної роботи.

Мета контрольної роботи – поглибити та систематизувати здобуті в процесі вивчення курсу теоретичні знання, сформувати вміння самостійно працювати з навчальною, спеціальною літературою, законодавчими актами та статистичними матеріалами і застосовувати теоретичні знання та набуті навички на практиці для дослідження й аналізу управлінських процесів, що є основою транспортного менеджменту та логістики.

Контрольну роботу студент виконує у формі реферату за вибраною та узгодженою з викладачем темою науково-дослідної роботи.

Обсяг реферату має становити 30–35 сторінок (комп'ютерний набір – 14-й кегль, 1,5 інтервала, шрифт Times New Roman). Структура реферату така: титульна сторінка, план, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури. За потребою оформляються додатки.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Формування умов та організація транспортування товарів.
2. Управління створенням та функціонуванням транспортного підприємства.
3. Оперативне управління діяльністю транспортного підприємства.
4. Стратегічне управління діяльністю транспортного підприємства.
5. Організація діяльності лінійних та функціональних підрозділів транспортного підприємства.
6. Організація логістичної діяльності підприємства.
7. Управління міжнародними транспортними перевезеннями.
8. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.
9. Підвищення ефективності транспортних перевезень.
10. Формування маркетингової стратегії підприємства.
11. Аналіз інвестиційної діяльності за даними фінансової звітності підприємства.
12. Організація роботи підприємства за логістичними принципами.
13. Формування мотиваційної політики організації.
14. Оптимізація організаційної структури підприємства.
15. Управління кадровою політикою підприємства.
16. Управління рекламно-інформаційною діяльністю організації.
17. Інформаційне забезпечення процесу управління організацією.
18. Система управлінського контролю в організації.
19. Управління маркетинговою діяльністю підприємства.
20. Формування організаційної культури підприємства як фактор конкурентоспроможності транспортного підприємства.
21. Роль комунікативних процесів у менеджменті організації.
22. Психологія та етика управлінської діяльності в організації.
23. Менеджмент зовнішньоекономічної та міжнародної діяльності у сучасному бізнесі.
24. Формування цінової політики підприємства.
25. Логістичне управління постачанням готової продукції та сировини.
26. Управління підготовкою менеджерів транспортної сфери та логістики.
27. Управління проектом в організації, що надає транспортні та логістичні послуги.
28. Системний аналіз діяльності організації, що надає транспортні та логістичні послуги.
29. Планування та прогнозування діяльності організації.
30. Планування потреби у матеріальних ресурсах.

31. Планування потреби організації у фінансових ресурсах організації.
32. Планування потреби організації у трудових ресурсах організації.
33. Розробка стратегічних напрямів розвитку організації, що здійснює експортно-імпорتنі операції..
34. Забезпечення конкурентоздатності організації, що надає транспортні та логістичні послуги.
35. Розробка і впровадження нововведень в організації, що надає транспортні та логістичні послуги.
36. Організація та раціоналізація робочих місць на транспортному підприємстві.
37. Організація процесів управління в організації, що надає транспортні та логістичні послуги.
38. Організація ділових контактів транспортного підприємства із зовнішнім середовищем.
39. Управління якістю та конкурентоспроможністю обслуговування.
40. Забезпечення охорони праці та техніки безпеки.
41. Забезпечення соціального захисту працівників.
42. Управління персоналом в організації, що надає транспортні та логістичні послуги.
43. Формування колективу та керівництва в ньому.
44. Формування і розвиток організаційної культури в організації, що надає транспортні та логістичні послуги.
45. Формування іміджу транспортного підприємства.
46. Розробка ефективних систем мотивації та оплати праці на транспортному підприємстві.
47. Формування соціально-психологічного клімату в колективі організації.
48. Контролювання забезпеченості ресурсами в організації, що надає транспортні та логістичні послуги.
49. Контроль виконання управлінських рішень.
50. Організація обліку та звітності в організації, що надає транспортні та логістичні послуги.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Предмет і сутність науки та її головна функція. Класифікація наук.
2. Науково-технічний потенціал України.
3. Організація науково-дослідної діяльності в Україні.
4. Підготовка наукових кадрів та їх зайнятість.
5. Виховання творчих здібностей.
6. Види і форми науково-дослідної роботи студентів.
7. Планування, облік і контроль науково-дослідної роботи студентів.
8. Об'єкти наукового дослідження та їх класифікація.
9. Місце теорії у наукових дослідженнях.
10. Методологія і методи наукового пізнання.
11. Діалектичний підхід в економічних дослідженнях.

12. Загальнонаукові та емпіричні методи дослідження.
13. Основні групи загальних методів.
14. Логічні закони та правила.
15. Гіпотези у методології наукових досліджень.
16. Правила аргументації.
17. Докази у наукових дослідженнях.
18. Методи збору та узагальнення інформації.
19. Методи спостереження та збору даних.
20. Методи вибіркового спостереження.
21. Методи групування.
22. Таблично-графічні методи.
23. Методи аналізу. Методи інформаційно-логічного аналізу.
24. Комплексний аналіз діяльності організації.
25. Вимоги до управлінського апарату транспортного підприємства.
26. Загальні вимоги до організаційних структур управління транспортних підприємств.
27. Етапи та зміст проектування організаційних систем управління транспортних підприємств.
28. Підсистеми транспортних підприємств.
29. Виробнича структура транспортного підприємства.
30. Оперативне управління роботою рухомого складу.
31. Планування діяльності транспортного підприємства.
32. Аналіз структури та збалансованості діяльності підрозділів організації.
33. Аналіз мотиваційної політики та системи стимулювання працівників.
34. Контроль на транспортному підприємстві.
35. Формування та керівництво колективом організації.
36. Аналіз процесу прийняття управлінських рішень.
37. Аналіз кадрової політики транспортного підприємства.
38. Роль інформації у наукових дослідженнях та класифікація наукових документів.
39. Структура та призначення наукових документів.
40. Принципи збору інформаційного матеріалу.
41. Бібліографічні джерела економічної інформації.
42. Структура й організація економічної бібліографії.
43. Інформаційно-пошукові мови бібліографічних фондів.
44. Сутність та основні етапи організації досліджень.
45. Вибір проблеми та вимоги до теми дослідження.
46. Конкретизація проблеми дослідження.
47. Основи методики планування наукового дослідження.
48. Застосування системного підходу в наукових дослідженнях.
49. Раціональний трудовий режим дослідника і організація робочого місця.
50. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст.
51. Бібліографічний опис джерел, використаних у науковому дослідженні.

- 52.Звіт про науково-дослідну роботу, його зміст і методика складання.
- 53.Основні вимоги до структури та оформлення кваліфікаційних робіт.
- 54.Методичні вказівки щодо виконання магістерської роботи. Автореферат магістерської роботи.
- 55.Відгук наукового керівника. Вимоги до рецензії.
- 56.Про опублікування результатів дисертацій та їх апробацію.
- 57.Відгук офіційного опонента про дисертацію.
- 58.Впровадження результатів закінчених наукових досліджень.
- 59.Ефективність результатів наукових досліджень та їх критерії.
- 60.Розрахунок економічної ефективності наукових досліджень.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Беляев В. М. Основы менеджмента на транспорте: учеб. для студ. высш. учеб. завед./ В. М. Беляев, Л. Б. Миротин, А. К. Покровский. – М.: Изд.центр «Академия», 2010.
2. Єріна А. М., Закотай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 212 с.
3. Ковальчук В. В., Моїсеєв Л. М. Основы научных исследований: навч. посіб. – 5-те вид. – К.: Професіонал, 2008. – 240 с.
4. Ковальчук В. В. Основы научных исследований: навч. посіб. – К.: Слово, 2009. – 240 с.
5. Колесников О. В. Основы научных исследований: навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2011. – 144 с.
6. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основы научных исследований: навч. посіб. – К.: Алерта, 2014. – 622 с.
7. Керівництво організацією: навч. посіб. / О. Є. Кузьмін, Н. Т. Мала, О. Г. Мельник, І. С. Процик. – Л.: Вид-во нац. ун-ту “Львів. політех.”, 2008. – 244 с.
8. Менеджмент на транспорте: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Н. Н. Громов, В. А. Персианов, Н. С. Усков и др.; под общ. ред. Н. Н. Громова, В. А. Персианова. – М.: Изд. центр «Академия», 2003. – 528 с.
9. Новіков Б. В. Основы транспортного менеджмента і логістики: навч. посіб. / Б. В. Новіков, Г. Ф. Сініок, П. В. Круш. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 560 с.
10. Основы методологии та організації наукових досліджень: навч. посіб. / [Ред. А. Є. Конверський]. – К.: ЦУЛ, 2010. – 352 с.
11. Основы научных исследований. Организация самостоятельной та наукової роботи студента: навч. посіб. / Я. Я. Чорненький, Н. В. Чорненька, С. Б. Рибак та ін. – К.: Професіонал, 2006. – 208 с.
12. Основы научных исследований: навч. посіб. / Г. С. Цехмістрова. – К.: Вид. дім «Слово», 2003. – 240 с.
13. Петрович Й. М., Дубодєлова А. В., Устінова І. Г., Новаківський І. І. Менеджмент організацій: методи виконання випускних робіт: навч. посіб. / за ред. Й. М. Петровича. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту “Львів. політехніка”, 2000. – 160 с.
14. Стеченко Д. М., Чмир О. С. Методологія наукових досліджень: підручник. – К.: Знання, 2005. – 310 с.
15. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності: підручник. – 3-те вид. – К.: ”Знання-Прес”, 2003. – 295 с.

Додаткова

16. Артемчик Г. І., Курило В. М., Кочерган М. П. Методика організації науково-дослідної роботи. – К., 2000.

17. Арутюнов В. Х., Мішин В. М., Свінціцький В. М. Методологія соціально-економічного пізнання: навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2004.
18. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методологія научного дослідження. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
19. Бондаренко В. А. Лицензирование и сертификация на автомобильном транспорте: учеб.пособ. / В. А. Бондаренко, Н. Н. Якунин, Н. В. Игнатъева. – М.: Машиностроение, 2002.
20. Волков Ю. Г. Диссертация: Подготовка, защита, оформление: практич. пособие / под ред. Н. И. Загрузова. – М.: Гардарики, 2001. – 160 с.
21. Де і як опублікувати результати дисертаційних досліджень: зб. норм. док. з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації. — К.: Ред. “Бюлетня ВАК”, 2000. — 64 с.
22. Діденко В. М. Менеджмент: підручник / В. М. Діденко. – К.: Кондор, 2008. – 584 с.
23. Дідковська Л. Г., Гордієнко П. Л. Менеджмент: навч. посіб. – К.: Алерта, КНТ, 2007. – 516 с.
24. Дмитриченко М. Ф., Кельман І. І., Вільковський Е. К., Пеклич З. І., Мельниченко О. І. Загальний курс транспорту: підручник. – Л., 2011. – 524 с.
25. Жеребкін В. Є. Логіка: підручник. – 4-те вид., випр. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2001. – 255 с.
26. Зеркалов Д. В., Левковець П. Р., Мельниченко О. І., Казаченко О. Г. Управління автомобільним транспортом: навч. посіб. / за ред. Д. В. Зеркалова. – К.: Арістей, 2006. – 416 с.
27. Клепцова Л. Н. Менеджмент транспортного процесу: учеб. пособие / Л. Н. Клепцова; ГОУ ВПО КузГТУ. – Кемерово, 2011. – 460 с.
28. Корнийчук С. А. Автотранспорт на підприємстві. Особливості організації та роботи з кадрами / С. А. Корнийчук. – М.: Изд.-торг. корпорация «Дашков и К», 2008.
29. Косач І. А., Ладонько Л. С., Калінько І. В. Ділове адміністрування: менеджмент організацій та управління змінами: навч. посіб. – К.: Кондор, 2015. – 217 с.
30. Костів Б. І. Експлуатація автомобільного транспорту: підручник. / Б. І. Костів. – Л.: Світ, 2004. – 496 с.
31. Лобов Н. В. Организационно-производственные структуры технической эксплуатации автомобилей: учеб. пособие / Н. В. Лобов, В. Н. Носков. – Пермь: Изд-во Перм. гос. тех. ун-та, 2007. – 260 с.
32. Лудченко А. А., Лудченко Я. А., Примак Т. А. Основы научных исследований: учеб. пособие / под ред. А. А. Лудченко. – 2-е изд., стереотип. – К.: О-во “Знання”, КОО, 2001. – 113 с.
33. Менеджмент: навч. посіб. / [за заг. ред. Г. Є. Мошека]. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Ліра-К, 2016. – 550 с.
34. Менеджмент: навч. посіб. / [Г. Є. Мошек, Ю. В. Поканєвич, А. С. Соломко та ін.]. - К.: Кондор, 2009. – 392 с
35. Менеджмент: підручник / [В. Г. Федоренко, О. Ф. Іткін, В. І. Анін та ін]; за наук. ред. проф. В. Г. Федоренка. – К.: Алерта, 2008. – 652 с.

36. Менеджмент: теорія і практика: навч. посіб. / А. А. Мазаракі, Г. Є. Мошек, Г. А. Гомба та ін. – К.: Атіка, 2007. – 564 с.
37. Назарчук Т. В., Косіюк О. М. Менеджмент організацій: навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2015. – 560 с.
38. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій // Бюлетень ВАК України. – 2007. – № 6. – С. 9–17.
39. Основи менеджменту. Теорія і практика: навч. посіб. / [за заг. ред. Г. Є. Мошека]. – К.: Ліра-К, 2017. – 528 с.
40. Осовська Г. В., Осовський О. А. Менеджмент: підручник. – 4-те вид. перероб. і допов. – К.: Кондор, 2015. – 563 с.
41. Пилипчук М. І., Григор'єв А. С., Шостак В. В. Основи наукових досліджень: підручник. – К.: Знання, 2007. – 270 с.
42. Пілюшенко В. Л., Шкрабак І. В., Словенко Е. І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: навч. посіб. – К.: Лібра, 2004. – 344 с.
43. Покровский А. К. Исследование систем управления (транспортная отрасль): учеб. пособие / А. К. Покровский. – М.: КНОРУС, 2010 – 340 с.
44. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень: навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2007. – 254 с.
45. Свердан М. М., Свердан М. Р. Основи наукових досліджень: навч. посіб. – Чернівці: Рута, 2006. – 352 с.
46. Соловійов С. М. Основи наукових досліджень. – К.: ЦУЛ, 2007. – 176 с.
47. Труханович А. В., Щур Д. Л. Автотранспортные организации и подразделения: должностные и производственные инструкции / А. В. Труханович, Д. Л. Щур. – М.: Дело и сервис, 2009.
48. Федоренко В. Г. Менеджмент: підручник. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К.: Алерта, 2015. – 492 с.
49. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій: посібник. – К.: Академвидав, 2004. – 208 с.
50. Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради / автор-упорядник Л. А. Пономаренко, доктор технічних наук, професор. – К.: Редакція “Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України”, Толока, 2001. – Бібліогр. – 80 с.
51. Яцківський Л. Ю., Зеркалов Д. В. Загальний курс транспорту: навч. посіб. – Кн. 1 / Л. Ю. Яцківський, Д. В. Зеркалов. – К.: Арістей, 2007. – 544 с.